

DÔVODOVÉ MEMORANDUM K ODPORÚČANIU Č. R (99) 1 VÝBORU MINISTROV RADY EURÓPY ČLENSKÝM ŠTÁTOM O OPATRENIACH NA PODPORU MEDIÁLNEHO PLURALIZMU (Pokračovanie z minulého čísla)

Úvod

1. Záujem Rady Európy o koncentráciu médií a mediálny pluralizmus úzko súvisí s jej angažovanosťou za slobodu prejavu a so zachovaním kultúrnej rozmanitosti v Európe. Aby pomohla členským štátom pri definovaní vhodného rámca v tejto oblasti, považuje za opodstatnené vypracovať súbor smerníc zameraných na podporu pluralizmu a zabezpečenie minimálnej úrovne rôznorodosti ponuky médií v Európe.

2. Vzhľadom na rôzne mediálne prostredia a právne systémy v členských štátoch hlavný cieľ tohto odporúčania je nepredpisujúcim spôsobom načrtnúť niekoľko princípov alebo politických opatrení, ktoré by mohli byť užitočné pre členské štáty pri navrhovaní vnútroštátnych pravidiel na ochranu pluralizmu a obmedzenie koncentrácie.

3. Z hľadiska účelu tohto odporúčania by mal byť pojem mediálny pluralizmus chápaný ako rôznorodosť ponuky médií, ktorá sa odzrkadľuje napríklad v existencii *plurality nezávislých a autonómnych médií* (všeobecne nazývanej štrukturálny pluralizmus), ako aj v *rozmanitosti druhov a obsahov (názorov a stanovísk) médií dostupných pre verejnosť*. Pre pojem mediálny pluralizmus sú preto kľúčové tak štrukturálne/kvantitatívne, ako aj kvalitatívne aspekty. Je potrebné zdôrazniť, že pluralizmus sa týka rozmanitosti médií, ktoré sú dostupné verejnosti, čo sa nie vždy zhoduje s tým, čo je v skutočnosti predmetom spotreby.

4. Pojem pluralizmus má dve črty. *Politický* pluralizmus sa v záujme demokracie týka potreby širokej škály politických názorov a stanovísk v médiách. Demokracia by bola ohrozená, ak by sa akýkoľvek individuálny hlas v médiách s potenciálom propagovať jediné politické hľadisko stal príliš dominantný. *Kultúrny* pluralizmus sa týka potreby, aby pestrý výber rôznych kultúr, odzrkadľujúci rozmanitosť vnútri spoločnosti, našiel svoje vyjadrenie v médiách.

Pripomienky k ustanoveniam odporúčania

I. Regulácia vlastníctva: vysielanie a tlač

5. Predpokladá sa, že koncepcia prípustných limitov, ktoré by mali byť jednej mediálnej spoločnosti alebo skupine v rámci jedného alebo viacerých mediálnych sektorov povolené ako regulácia, je odôvodnenou koncepciou na obmedzenie koncentrácie médií a ochranu pluralizmu. Takéto limity môžu byť založené na jednom alebo na kombinácii takých prvkov ako prípustný podiel spoločnosti na trhu (vzťah nielen k televízii, ale i k rozhlasu, tlači a pod. – pozn. prekl.), jej obrat alebo obmedzenia podielu kapitálu.

6. O limitoch prípustných podielov tlačových, rozhlasových a televíznych spoločností na trhu, počítaných ako percento z celkového počtu televíznych divákov, rozhlasových poslucháčov alebo čitateľov tlače v oblasti prenosu/šírenia príslušnej mediálnej podniku, sa v uplynulých rokoch veľmi diskutuje tak na národných úrovniach, ako aj na európskej úrovni, pričom sa stávajú jednými z najviac uprednostňovaných regulačných prístupov na ochranu pluralizmu. Naopak, opatrenia založené na obmedzeniach podielu kapitálu v mediálnych subjektoch sa postupne v členských štátoch menej používajú vzhľadom na skutočnosť, že spoločnosti ich ľahko obchádzajú, a preto sú menej účinné.

7. Tvrdí sa, že zavedenie 30-percentného prípustného podielu na trhu pre tlač a vysielacie organizácie v ich vlastných oblastiach prenosu/šírenia a k tomu 10-percentného horného limitu pre celkové vlastníctvo mediálneho trhu, na ktorom dodávateľ pôsobí, by mohli byť prijateľné limity na zabezpečenie rozumnej úrovne pluralizmu, pretože by sa tým mali zabezpečiť minimálne štyria dodávateľia v každom zo sektorov rozhlasu, televízie a tlače a desať rôznych dodávateľov na trhu ako celku.

8. Napriek tomu odporúčanie iba žiada členské štáty, aby *preskúmali možnosť definovania limitov*, avšak neuvádza, kde by mali byť horné limity zavedené. Rozhodnutie o tom, kde presne by horné limity prípustného podielu na trhu, podielu kapitálu alebo príjmov mali byť stanovené, sa má urobiť na národnej úrovni po zohľadnení toho, aká úroveň rozmanitosti vlastníctva je pre príslušný trh ekonomicky únosná.

9. Limity prípustného podielu na trhu sa považujú za významné pri zabezpečovaní pluralizmu, i keď sa pripúšťa, že sa ťažko realizujú. Preto ak členské štáty zavedú takéto limity pre komerčných vysielateľov, mali by rátať s niekoľkými doplnkovými opatreniami, ktoré by mali nadobudnúť účinnosť, len čo spoločnosť dosiahne prípustné limity. Jednou z možností by mohlo byť neudelenie nových licencií na vysielanie takýmto spoločnostiam. Ak členské štáty nebudú rátať s doplnkovými opatreniami tohto druhu, limity prípustného podielu na trhu *per se* (samy osebe – pozn. prekl.) by nemuseli byť pri zabezpečovaní pluralizmu účinné.

10. Je všeobecne akceptované, že regulačné orgány pre vysielanie (alebo podobné národné inštitúcie zodpovedné za udeľovanie licencií súkromným vysielateľom) môžu hrať významnú úlohu pri ochrane a podpore pluralizmu, napríklad udelením licencií menšinovým skupinám alebo záujmom. Licenčný postup je v skutočnosti jedinečnou príležitosťou na získanie informácií o spoločnosti, ktorá sa o licenciu uchádza, a o charaktere ponúkaných programov a služieb. Preto by licenčné inštitúcie mali zabezpečiť, aby verejnosti boli dostupné rozmanité a pluralistické programy.

11. Ďalšie opatrenie, vzťahujúce sa k tejto téme, sa týka možnosti vytvorenia špecifických mediálnych orgánov a ich vybavenia právomocami zasahovať proti nevhodným procesom koncentrácie. Takýto druh inštitúcie existuje dosiaľ iba v niekoľkých krajinách. V jednej z nich takáto novovytvorená mediálna inštitúcia dostala právomoci pokutovať spoločnosti zaangažované na akvizíciách, fúziách alebo podobných dohodách, ktoré potenciálne poškodzujú slobodu prejavu a rozmanitosť médií. Odmietnutie podriaďiť sa rozhodnutiam tohto orgánu môže viesť k väzobným postihom. Dôvodom, prečo inštitúcia dostala takéto rozsiahle právomoci, je, aby bola skutočne efektívna. Vzhľadom na to, že inštitúcia je ešte nová, nie je zatiaľ možné zhodnotiť jej výsledky a účinnosť pri ochrane pluralizmu.

12. Posledné ustanovenie, vzťahujúce sa k tejto téme, sa týka prípadov vertikálnej integrácie v sektore vysielania, t. j. keď jediný mediálny podnik alebo skupina podnikov kontroluje rôzne etapy vysielacieho hodnotového reťazca, najmä produkciu a distribúciu audiovizuálnych produktov. Vertikálna integrácia je bežnou stratégiou tradičných vysielateľov a v skutočnosti ju stimulujú ekonomické charakteristiky sektora vysielania. Sú však aj argumenty v prospech tolerovania určitého stupňa vertikálnej integrácie v sektore vysielania, a preto v niekoľkých členských štátoch neexistujú striktné pravidlá na zabránenie takejto integrácie. Z tohto dôvodu odporúčanie len pripomína tento jav a žiada členské štáty, aby *zvážili prijatie špecifických opatrení* tam, kde jediná spoločnosť kontroluje kľúčové prvky vysielania a príbuzných činností, čo predstavuje ohrozenie pluralizmu. Je opäť na členských štátoch, aby rozhodli, na akej úrovni môžu procesy vertikálnej integrácie potenciálne škodiť pluralizmu. Odporúčanie sa obmedzuje na to, aby na problém upozornilo a požiadalo členské štáty venovať tomu pozornosť.

13. Je potrebné poznamenať, že i keď pre podmienky politického a kultúrneho pluralizmu bude užitočná existencia samostatných a autonómnych majiteľov v sektore vysielania a vydávania tlače, rôznorodosť vlastníctva médií nebude vždy zárukou rozmanitosti mediálnej produkcie. Napríklad ak sa individuálni majitelia médií opierajú o ten istý obsah alebo zdroje mediálneho obsahu ako ich konkurenti, potom bez ohľadu na rozličné vlastníctvo dôjde k štandardizácii produkcie. Preto na zabezpečenie politického a kultúrneho pluralizmu sú potrebné ďalšie opatrenia okrem tých, ktoré sú zamerané výhradne na obmedzenie vlastníctva.

II. Nové komunikačné technológie a služby

Všeobecný princíp

14. V mnohých európskych krajinách rýchly rozvoj nových spôsobov šírenia informácií, najmä internetu, rozširuje súbor médií alebo multimediálnej produkcie dostupnej pre verejnosť. Zároveň však konvergencia medzi médiami, výpočtovou technikou a telekomunikáciami prispieva k rôznym novým typom medzisektorových aliancií. Nové médiá nie sú teda v nijakom prípade imúnne voči monopolistickým a oligopolistickým tendenciám a dokonca ani v rozsiahlom a rozvinutejšom mediálnom prostredí sa nedá vylúčiť možnosť, že nadmerné koncentrácie vlastníctva ohrozia pluralizmus.

15. Dominantné postavenia na trhu v prípade nových komunikačných služieb sa už objavili a predpokladá sa, že existuje priestor na vznik takýchto nových pozícií, predovšetkým vo forme vstupnej kontroly uplatňovanej niektorými prevádzkovateľmi. Takisto existujú obavy, že spoločnosti, ktoré vstúpia na niektoré z nových mediálnych trhov ako prvé, získajú „výhodu prvého ťahu“ a nadobudnú na trhu značný vplyv.

16. Z hľadiska toho, čo sa už uviedlo, odporúčanie uvádza ako všeobecnú zásadu, že členské štáty by mali monitorovať vývoj v oblasti nových komunikačných služieb a prijať legislatívu alebo iné opatrenia, ak sa ukážu ako nevyhnutné na zabezpečenie mediálneho pluralizmu. Ďalej pripomína „zabezpečenie otvorenej siete“, čo je jeden zo základných princípov telekomunikačného sektora, a zdôrazňuje, že prevádzkovatelia by mali poskytnúť prístup tretím stranám za spravodlivých a primeraných podmienok na zabezpečenie širokej distribúcie nových médií.

Princípy týkajúce sa digitálneho vysielania

17. Dosiaľ iba niekoľko európskych krajín zaviedlo digitálnu televíziu na rozsiahlej komerčnej báze, avšak práve tu sa najpravdepodobnejšie objavujú praktiky zamerané proti hospodárskej súťaži a problémy s kontrolou vstupu. Dá sa predpokladať, že „v pokušení“ zneužiť kontrolu nad technológiou vo vlastníctve budú jednak prevádzkovatelia a pôsobiť v prospech vlastných služieb zase vertikálne integrovaní digitálni vysielatelia, čím môže v určitej miere dochádzať k protikonkurenčnému správaniu.

18. Väčšina členských štátov Rady Európy vyjadrila záujem podrobne sledovať vývoj digitálneho vysielania a podporuje myšlienku koordinovaného európskeho prístupu v tejto oblasti. Avšak zatiaľ vo vzťahu k tomu, či reguláciu prijať alebo neprijať, badať postoj „počkáme a uvidíme“. Niektoré členské štáty tvrdia, že striktné pravidlá na zabezpečenie hospodárskej súťaže alebo pravidlá o technických aspektoch digitálnej televízie by mohli negatívne ovplyvniť investovanie a narušiť rozvoj tohto rozrastajúceho sa trhu.

19. Základnou otázkou je, či spoločné/otvorené normy pre technické zložky digitálnej televízie, t. j. najmä rozhrania pre systémy podmieneného prístupu (CAS) a rozhrania pre aplikované programovanie (API), by mali byť povinné z hľadiska výhod pre európskych mediálnych spotrebiteľov. Kým tento sektor, združený v rámci Projektu digitálneho televízneho vysielania (DVB), už dosiahol dohodu o spoločnom rozhraní pre systémy podmieneného prístupu (ktoré však nie je povinné alebo všeobecne používané), práce na spoločnom rozhraní pre aplikované programovanie stále pokračujú.

20. Napriek tomu prechodným riešením uvedeným v odporúčaní, ktoré by mohlo prispieť k sprístupneniu digitálnych trás okolo CAS, manažmentu účastníckych služieb (SMS), elektronického programového „sprievodcu“ (EPG) a rozhraní pre aplikované programovanie (API), by boli pravidlá o otvorenosti, transparentnosti a nediskriminačnom prístupe k systémom/službám digitálnej televízie, ako aj požiadavky na neustranostenie navigačných systémov. Takisto sa považuje za dôležité, aby regulačné orgány (pre vysielanie, telekomunikácie a iné) dostali dostatočné právomoci na zabránenie zneužívania a na implementovanie pravidiel v tejto oblasti.

21. Otvorenosť systémov podmieneného prístupu (technológia dekodérov) už viedla k „súbojom“ a právnym sporom medzi rôznymi platformami digitálneho vysielania v niektorých európskych krajinách. Hlavný „blokovací“ problém, ktorý sa objavuje v súvislosti s používaním (vstavaných alebo neprístupných) vlastných CAS, spočíva v tom, že prevádzkovateľ systému doručí služby len obyvateľstvu s jeho vlastnými dekodermi a môže iným vysielateľom odoprieť prístup k jeho systému. Okrem odmietnutia prístupu ku konkurenčným službám môže prevádzkovateľ vlastného CAS takisto vyvíjať tlak na nových uchádzačov, aby využívali jeho vlastný systém.

22. Existuje teda niekoľko argumentov v prospech regulácie smerujúcej k otvorenosti CAS jednak z hľadiska hospodárskej súťaže a jednak z hľadiska záujmov audiovizuálnych spotrebiteľov. Verejnosti lepšie poslúži otvorený a kompatibilný dekodovací systém, ktorý umožňuje prepnutie z jednej ponuky digitálneho vysielania na inú bez potreby výmeny dekodéru, alebo aspoň štandardné prípojkové rozhranie umožňujúce jednoduché prepájanie kariet CAS.

23. Nateraz je pre 15 členských štátov Európskej únie regulačným rámcom Smernica 95/47/EC o televíznych normách, ktorá povoľuje používanie systémov podmieneného prístupu so zárukou, že ich vysielatelia budú dostávať a prevádzkovať spravodlivo, primerane a nediskriminačne.

24. Z hľadiska toho, čo sa už uviedlo, a pružnosti, ktorá je potrebná na vyvarovanie sa nepriaznivých účinkov na rozvoj tohto trhu, nie je v súčasnosti možné zaviesť otvorené systémy podmieneného prístupu (CAS) v Európe. Niektorí vysielatelia už pracujú so systémami, ktoré sú ich vlastníctvom, a tak prechod k otvorenému systému bude dosť dlhý proces.

25. Z už uvedeného hľadiska odporúčanie iba žiada členské štáty, aby preskúmali spoločné normy pre digitálnu televíziu, a *odporúča im, aby pracovali na ich zavedení*, ak to považujú za realizovateľné a žiaduce. Kým na jednej strane pripúšťa, že to môže byť v súčasnosti ťažké a vyvolá to odpor niektorých zúčastnených činiteľov zo sektora vysielania, na strane druhej by sa mohlo počítať s nariadeniami vytvárajúcimi spoločné normy pre televízne zariadenia budúcej generácie. Okrem toho v rámci úsilia prekonať problémy, ktoré vznikli z dôvodu nedostatku vzájomnej súčinnosti medzi digitálnymi dekodovacími systémami používanými rôznymi európskymi vysielateľmi, odporúčanie zdôrazňuje, aby sa členské štáty *usilovali dosiahnuť čo najväčšiu zlučiteľnosť medzi dekodermi*.

26. Ďalší princíp, vzťahujúci sa k tejto téme, sa týka pridelovania frekvencií v digitálnom prostredí. Potvrdilo sa, že i keď digitalizácia sprístupňuje oveľa viac služieb, rýchle šírenie bezdrôtovej technológie, digitálnej televízie a iných nových komunikačných služieb spôsobí, že frekvenčné spektrum bude i naďalej vyhľadávaným druhom tovaru. V tomto ohľade odporúčanie pripomína, že vlády by mali pri pridelovaní spektra zohľadňovať potreby vysielacieho sektora. Zdôrazňuje predovšetkým, že v rámci rýchle rastúceho sektora mobilnej komunikácie by sa mal zachovať adekvátny priestor pre televízny sektor vzhľadom na jeho príspevok k politickému a kultúrnemu pluralizmu.

III. Mediálny obsah

Všeobecný princíp

27. Rozmanitosť mediálneho obsahu je dôležitým aspektom politického a kultúrneho pluralizmu. Rozmanitosť vlastníctva prispieje k rôznorodosti produkcie, pokiaľ sa zabráni konsolidácii alebo podielníctvu vlastníkov konkurenčných produktov na redakčnom obsahu. Keďže vzťah medzi rozmanitým vlastníctvom a rôznorodosťou produkcie je do istej miery nejasný, nemožno predpokladať, že obmedzenie vlastníctva bude dostatočné na garanciu rôznorodosti produkcie. Na podporu plurality v mediálnej ponuke by sa v kombinácii s obmedzením vlastníctva mali použiť ďalšie politické nástroje. Preto odporúčanie všeobecne vyzýva členské štáty, aby *zvážili škálu ďalších opatrení* na podporu rozmanitosti mediálneho obsahu. Pripomína, že akékoľvek podniknuté opatrenia by mali rešpektovať základný princíp redakčnej nezávislosti médií. Podobne je v tomto všeobecnom princípe zvýraznená hodnota samoregulačných opatrení samotných médií.

Princípy týkajúce sa sektora vysielania

28. Akceptuje sa tvrdenie, že pravidlá týkajúce sa produkcie a vysielania rozmanitého obsahu môžu byť užitočné na podporu pluralizmu. V odporúčaní sú spomenuté kvóty pôvodných programov najmä s cieľom zabezpečiť, aby rozhlasové a televízne služby vymedzili minimálny podiel svojho vysielacieho času pre obsah – predovšetkým správy a aktuálne udalosti – pochádzajúci výhradne z tejto služby, t. j. ktorý tento vysielateľ vyrobil alebo ktorého výrobu objednal u nezávislých producentov. Opatrenia tohto druhu môžu vyvážiť tendenciu rozličných vysielateľov opierať sa o tie isté žurnalistické zdroje a „surovinu“, ktorá vedie k štandardizácii produkcie a tým ohrozuje mediálny pluralizmus.

29. Zároveň je však pravda, že priame nariadenia, z akých zdrojov by sa mal obsah získavať, by mohli byť porušením slobody prejavu a slobody mediálnych podnikov spravovať svoje zdroje podľa vlastného želania. Je na členských štátoch, aby rozhodli, ak uvážia, že nadmerná rozmanitosť mediálneho obsahu je škodlivá, či je určitý druh regulačného zásahu, stanovujúci kvótu pre pôvodnú produkciu, opodstatnený na zachovanie pluralistického prístupu k získavaniu obsahu zo zdrojov. V každom prípade splnenie kvót pre pôvodnú produkciu pravdepodobne nespôsobí nijaké problémy tradičným európskym terestriálnym vysielateľom, z ktorých mnohí už majú značný podiel vlastnej produkcie. Zdá sa, že takéto kvóty sú menej logické pre tematické kanály (spravodajstvo, šport, filmy, dokumentárne filmy atď.), ktoré by sa mali riešiť osobitne.

30. Ďalšie opatrenie, vzťahujúce sa k tejto téme, súvisí s usporiadaním „využívania frekvencie“ s cieľom zjednodušiť prístup nezávislých vysielateľov (držiteľov licencie) k programovým službám hlavného vysielateľa. Akceptuje sa tvrdenie, že opatrenie tohto druhu sa môže ťažko realizovať (napriek tomu už niektoré európske krajiny plánujú programové okná vo vlastnej legislatíve). Z hľadiska toho, čo sa už uviedlo, sa v odporúčaní táto možnosť spomína len za výnimočných okolností, napríklad pri dominantnom postavení vysielateľa. V tejto situácii by bolo možné navrhnúť, aby si takýto vysielateľ vyhradil určitý vysielací priestor pre programy nezávislých vysielateľov, ktorí by inak nemali možnosť prístupu k tej istej frekvencii. V prípade, že sa opatrenia tohto druhu uvedú do praxe, malo by sa zabezpečiť, aby nevedli k štátnym zásahom do programových plánov vysielateľov.

Princípy týkajúce sa sektora tlače

31. Kvôli rozmanitosti v sektore tlače sa považuje za rozhodujúce mať k dispozícii veľký počet informačných zdrojov, o ktoré sa tlačové mediálne spoločnosti môžu opierať. Ukázalo sa však, že tlač má tendenciu využívať tie isté spravodajské agentúry a zdroje obsahu, čo v konečnom dôsledku vedie k štandardizácii produkcie. Vzhľadom na ohrozenie pluralizmu, ktoré môže mať takýto trend, odporúčanie vyzýva členské štáty, aby zvážili spôsob, ako zabezpečiť, aby na národnej (vnútroštátnej) úrovni existoval dostatočný počet informačných zdrojov (predovšetkým spravodajských agentúr). Predpokladá sa, že zákon o hospodárskej súťaži by mohol byť účinným nástrojom takéhoto zámeru.

IV. Vlastníctvo a redakčná zodpovednosť

32. Otázka majiteľov médií a toho, ako môžu ovplyvniť redakčný obsah svojej produkcie, má vplyv na mediálny pluralizmus. Všeobecne sa predpokladá, že pluralizmus je lepšie zabezpečený, ak sú vlastníctvo a redakčný obsah oddelené. Napriek uvedenému v mnohých krajinách majú majitelia médií ná-

rok určovať politickú/redakčnú líniu svojich médií a akékoľvek obmedzenia, ktoré by im bránili zúčastňovať sa na každodennej činnosti svojej spoločnosti, by boli veľmi ťažko prijateľné. Vzťah medzi redaktorom a majiteľom v niektorých krajinách do určitej miery reguluje ústava.

33. Z tohto dôvodu odporúčanie nie je nijako nariaďujúce, iba jednoducho uvádza, že členské štáty *môžu zvážiť spôsoby, ako povzbudiť mediálne organizácie*, aby zabezpečili práva redaktorov rozhodovať o redakčných záležitostiach. Pripúšťa sa, že toto je otázka, ktorá sa musí riešiť hlavne prostredníctvom samoregulácie.

34. Napriek tomu je dôležité v tejto dôvodovej správe spomenúť isté opatrenia ako príklady pre tie členské štáty, ktoré považujú regulačný zásah v tejto oblasti za potrebný. Tieto by zabránili majiteľom ovplyvňovať redakčný obsah mediálnych produktov, ktoré vlastní. Jednou z možností, s ktorou sa už stretávame v niekoľkých európskych krajinách, je podpísanie „redakčných dohôd“ medzi vlastníkmi a redaktormi na zabezpečenie nezávislosti redaktorov, aby mali vedúce postavenie pri všetkých redakčných rozhodnutiach bez zásahu majiteľov. Podmienky takýchto dohôd sa líšia a väčšina z nich je vytvorená na neformálnom a dobrovoľnom základe. Avšak existujú aj príklady redakčných dohôd určených zákonmi alebo štatútom.

35. Otázka, kto má slovo pri prepúšťaní alebo výmene redaktorov či ostatného kľúčového personálu, je takisto dôležitá. Ak má majiteľ právomoc prepúšťať alebo vyberať nových kandidátov, môže ju využiť na preformovanie redakčnej politiky bez toho, aby niekedy musel zasahovať priamo do obsahu. Takúto právomoc možno využiť na vytvorenie kultúry poslušnosti a sebakontroly novinárov. Jednou z možností, ako toto kompenzovať, môže byť právo redakčného kolektívu zúčastňovať sa na rozhodnutiach prepúšťať a prijímať kľúčový nový personál a vetovať ich. Podobne ďalšie opatrenie, ktoré možno spojiť s redakčnými dohodami, spočíva v predpokladaní práva na podstatné finančné odstupné pre redakčný kolektív, ktorý chce po zmene vlastníctva mediálnej spoločnosti odísť. Toto je tzv. etická klauzula, ktorá má oporu v legislatíve niekoľkých európskych krajín.

V. Verejnoprávne vysielanie

36. Pojmy demokracie, ľudských práv a voľného šírenia informácií a myšlienok sú nerozlučne spojené s koncepciou verejnoprávneho vysielania. Takisto je potrebné uznať, že pluralizmu prospieva existencia verejne financovaných nekomerčných vysielacích organizácií, ktoré sa plne venujú poskytovaniu rozmanitej škály kvalitných programov, ako aj precíznemu a nestrannému spravodajstvu. V tomto smere je dôležité pripomenúť Odporúčanie č. R (96) 10, ktoré zdôrazňuje potrebu garantovať nezávislosť verejnoprávneho vysielania. Okrem toho sa majú preskúmať spôsoby posilnenia vnútorného pluralizmu takýchto vysielateľov.

37. Vzhľadom na ekonomický a technický vývoj v médiách sa v poslednom čase objavilo niekoľko otázok súvisiacich s budúcnosťou verejnoprávneho vysielania. Odporúčanie participuje na pokračujúcej diskusii o tejto problematike a zdôrazňuje význam zachovania a podpory systémov verejnoprávneho vysielania pri ich prechode do digitálneho prostredia a adaptácii naň.

38. V tejto časti sa takisto zvažuje inštitucionálne opatrenie na podporu rozmanitosti verejnoprávných vysielateľov. Súvisí s vytvorením *poradných programových výborov* zložených zo zástupcov verejnosti, ako aj odborníkov na audiovizuálne otázky, a poverením ich poradnou úlohou v programovej politike. Uvažuje sa, že takéto verejné poradné orgány by mohli byť užitočné pri podpore nestrannosti a rozmanitosti programovej politiky verejnoprávných vysielateľov (i keď by sa nemali považovať za nadriadené orgány voči nezávislému redakčnému personálu).

39. Takisto sa uvádza, že by sa v prípade verejnoprávných vysielateľov malo predpokladať s vhodnými a zabezpečenými možnosťami financovania v súlade s politickými dokumentmi Rady Európy, ako je napríklad Rezolúcia o budúcnosti verejnoprávneho vysielania, schválená na pražskej ministerskej konferencii o masmediálnej politike (december 1994). V tomto smere odporúčanie naznačuje, že je možné jednak verejnú a jednak zmiešanú financovanie (verejnú a komerčnú), pričom dáva členským štátom možnosť zvoliť najvhodnejší systém financovania. Výhodou rýdzo verejného financovania je, že zabezpečuje istú mieru nezávislosti od komerčných tlakov a tým chráni záujmy verejnosti a menších. Na druhej strane komerčné financovanie posilňuje finančnú základňu verejnoprávných vysielateľov a umožňuje im zostať konkurencieschopnými, predovšetkým v krajinách, kde je verejné financovanie neisté a samo osebe nemôže zabezpečiť stabilné financovanie.

40. Povinnosť prevádzkovateľov káblovej televízie a sietí prenášať kanály verejnoprávných spoločností je v európskych krajinách dosť rozšírená. Na zabezpečenie kontinuálnej dostupnosti týchto kanálov odporúčanie žiada členské štáty, aby zachovali pravidlá „povinného prenosu signálu“ vo vzťahu ku káblovým sieťam a *zvážili ich zavedenie vo vzťahu k novým distribučným a doručovacím platformám*, ktoré vznikajú v dôsledku digitalizácie. Uvažuje sa, že pravidlá „povinného prenosu signálu“ by sa mali aplikovať vtedy, ak prevádzkovateľ novej doručovacej platformy má de iure alebo de facto monopol na zabezpečenie dostupnosti programových služieb verejnoprávných vysielateľov pre každého, pretože si to vyžaduje ich poslanie.

VI. Opatrenia na podporu médií

41. Tieto opatrenia sa všeobecne delia na dve odlišné kategórie: priame subvencie a nepriame stimuly ako napríklad daňové úľavy. Vo všeobecnosti sa predpokladá, že opatrenia tohto typu môžu byť užitočné na pozdvihnutie úrovne pluralizmu a rozmanitosti a môžu slúžiť na kompenzáciu deformácií a nedostatkov trhu. Napriek tomu sa takéto programy v niektorých krajinách nepoužívajú, pretože sa usudzuje, že sú v rozpore so základným princípom nezávislosti médií od štátu.

42. Takisto je pravda, že opatrenia finančnej podpory môžu zasahovať do trhu a zmeniť jeho štruktúry. Ak sa subvencie použijú na podporu pluralizmu, je nevyhnutné, aby boli na poskytnutie pomoci stanovené objektívne kritériá. Aby sa predišlo akémukoľvek zasahovaniu, musia byť suma, dĺžka trvania a štruktúra podporného opatrenia jasne vopred definované. Odporúčanie túto vec zdôrazňuje a nerobí nijaký rozdiel medzi finančnou podporou poskytovanou tlačí alebo súkromným vysielateľom. V zásade by oba druhy médií mali mať nárok na podporu. Okrem toho odporúčanie podčiarkuje, že zvláštna pozornosť by mala byť venovaná mediálnym subjektom na miestnej a regionálnej úrovni, pretože tieto majú spravidla menej prostriedkov než mediálne podniky na národnej úrovni a pôsobia v podmienkach väčšej núdze.

43. V odporúčaní sa potvrdzuje, že finančné programy na podporu audiovizuálnej produkcie (kinematografia, vysielanie a ďalšie druhy multimediálneho obsahu) sú vo všeobecnosti nevyhnutné na pozdvihnutie kultúrneho pluralizmu. V tomto smere sa usudzuje, že existujúce európske systémy finančnej podpory (kinematografickej a inej audiovizuálnej produkcie), ako sú napríklad program Európskej únie MEDIA a koprodukčný fond Rady Európy EURIMAGES, by sa mali naďalej podporovať. V odporúčaní sa takisto uznáva dôležitosť efektívnych programov distribúcie.

44. Okrem programov podpory, ktoré sú zamerané na stimuláciu audiovizuálnej produkcie, je možné pomocou subvencovania sledovať ďalšie konkrétnejšie ciele. V niektorých krajinách sa využíva najmä na podporu nových účastníkov trhu, alebo je nasmerované na tie médiá, ktoré by inak na trhu hospodárskej súťaže nemohli prežiť. V iných sa orientuje len na zachovanie existujúcich mediálnych štruktúr. Všetky prístupy majú svoje opodstatnenie a členské štáty by mali tvoriť svoju politiku subvencovania pri zohľadňovaní špecifik ich mediálneho prostredia.

VII. Vedecký výskum

45. Vzhľadom na komplexný a niekedy nejasný vzťah medzi koncentráciou médií a pluralizmom sa považuje za dôležité, aby sa v tejto oblasti uskutočňoval ďalší výskum. Členským štátom sa preto odporúča, aby výskum na túto tému podporovali alebo si ho objednávali. Prípadný špecifický vplyv nových komunikačných technológií a služieb na pluralizmus by mal byť hlavným zameraním budúcich štúdií.

Z anglického originálu Recommendation No. R (99) 1 of the Committee of Ministers to Member States on Measures to promote Media Pluralism preložil PaedDr. Lubomír Šišák.

Odporúčanie prijaté Výborom ministrov Rady Európy predkladá členským štátom Rady Európy mnoho orientačných línií, ako zabezpečiť pluralitu názorov a myšlienok prostredníctvom médií zoči-voči silnejúcim trendom mediálnej koncentrácie na európskom kontinente. Tieto trendy sa zrýchľujú v dôsledku takých faktorov, akými sú napríklad globalizácia trhov a technologická konvergencia medzi prostriedkami komunikácie. V tomto ohľade sú európske mediálne subjekty vystavené veľmi silnému tlaku mimoeurópskych korporácií. Avšak aj v týchto podmienkach je podľa názoru Rady Európy veľmi dôležité udržať rozvoj koncentrácie médií tak, aby sa nenarušila filozofia pluralizmu. Z tohto hľadiska odporúčanie približuje rôzne opatrenia, ktoré by členské štáty mohli implementovať do vlastnej legislatívy pri zohľadnení základného princípu dodržiavania redakčnej nezávislosti médií: definovanie limitov napríklad vo forme hornej hranice podielu na trhu, veľkosť vlastníckych „balíkov“ v sektoroch rozhlasu a televízie, opatrenia týkajúce sa primeraného a nediskriminačného prístupu subjektov do hlavných systémov digitálneho vysielania, opatrenia na podporu diverzifikácie mediálneho obsahu a na podporu verejnoprávného rozhlasu a televízie atď. Berúc do úvahy vlastnú situáciu a možnosti, každý členský štát Rady Európy má voľné ruky pri výbere, ktoré opatrenia zo schváleného odporúčania legislatívne implementuje a zrealizuje. Toto odporúčanie je výsledkom činnosti Výboru expertov na mediálne koncentrácie a pluralizmus, ktorý pracoval v rámci štruktúry Riadiaceho výboru Rady Európy pre masmédiá do konca minulého roka a na ktorého činnosti sa zúčastňovala aj Slovenská republika. Od tohto roka nesie nový názov: Skupina špecialistov na mediálny pluralizmus.

(EŠ)